
Küreselleşmenin Uluslararası Habere Yönelik Etkileri: Soğuk Savaş Sonrası Dönem Üzerine Bir Değerlendirme

The Influence of Globalization on International News: An Evaluation of the Post-Cold War Period

Yard.Doç.Dr. Semra AKDEMİR*

Öz: Günümüzde uluslararası haber içeriğinin yapılandırılmasında dünya ekonomisi, siyaseti ve kültürünün ağırlığının artması oranında bu içerik küresel sistemin bir yansıması, oluşturu bir unsuru haline gelmektedir. Bu çalışma, söz konusu yapılanma merkezinde somutlaşan gelişmeleri Soğuk Savaş sonrası dönemin spesifik koşulları çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ortaya çıkan gelişmelerden ilki, uluslararası haberi oluşturu süreçler yerine, olayların tikelliği bağlamında konumlandırılan depolitizasyon sürecinin gelişmiş, az gelişmiş ve yeni sanayileşen ülkeleri kapsayan geniş bir aralıkta yaygınlaşmasıdır. Bunun tek istisnası, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte Batılı ülkeler ile İslam ülkeleri arasında yoğunlaşan propagandist etkinliklerdir. İkinci gelişme, dünya ölçeğinde ortaya çıkan ekonomik oluşumların siyasal ve kültürel gelişmeleri de içerecek tarzda genişlemesi sonucu uluslararası ekonomik haberin, arkaplanda yer alan güçlü bir deterministik yönelim eşliğinde, ağırlık kazanmasıdır. Üçüncü gelişme ise, uluslararası haberi geniş bir izleyici kitlesi ile buluşturma hedefine yönelik yerelleştirme süreçlerinin ön plana çıkmasıdır. Küresel ile yerelin buluşma noktasında yer alan “küyerelleşme”nin uluslararası haberin yapılandırılması üzerindeki etkileri, dış olayların yerli ayrıntılara büründürülmeleri anlamında “yerlileştirme” uygulamaları ve bir ölçüde de ulus-devletlerin ulusal/kültürel kimliği koruma amaçlı olarak uluslararası haberi denetleme çabaları bu bağlamda ele alınabilir. Sonuç olarak, medya sistemlerinin giderek merkezileşmesi ve homojenleşmesiyle doğru orantılı olarak uluslararası haberin de giderek popülerleştiğini ve daha dar tanımlarla sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

Anahtar kelimeler: uluslararası haber, depolitizasyon, küyerelleşme, yerlileşme

Abstract: Today international news coverage is becoming a reflection and a constituent of global system as the importance of world economy, polity and culture increases in the framing of this coverage. The study aims to evaluate the developments, which become visible around the centrality of this framing process, in terms of the specific conditions of the post-Cold War period. The first of these developments is the increasing depolitization of international news in the level of developed, less developed and newly industrialized countries with a main focus on events rather than performing processes. The only exception is the propagandist activities between Western and Islamic countries which intensified with the attacks of 11th September. Second development is the increasing influence of international economic news as a result of worldwide economic developments extending so as to comprise political and cultural aspects with a concomitant trend of a powerful determinism. Third development is the dominance of localizing processes which aim to make international news meet with a wider range of audiences. The effects of “glocalization” on the construction of international news as an intersection of the global and the local, the practices of news “domestication” aiming to structure international events within the context of domestic details and, to some extent, the nation-states’ efforts of international news control to protect national/cultural identity can be examined within this framework. As a conclusion, it is possible to claim that international news is being popularized and limited with narrow definitions in the same way as media systems are centralized and homogenized.

Key words: international news, depolitization, glocalization, domestication

* Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Yunus Emre Kampüsü, Tepebaşı, Eskişehir. Tel: 3350580-2521. E-mail: sakdemir@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Küreselleşmenin giderek arttığı günümüzde uluslararası haberin önemi de o ölçüde artmaktadır. Uluslararası haberin bir haber olarak kendi sınırlılıkları içinde barındırdığı “içsel değerler”, bu gelişme karşısında dışsallaşarak daha yoğun bir bağlamsallık kazanmaktadır. Nitekim, uluslararası haber bağlamının yapılandırılmasında dünya ekonomisi, siyaseti ve kültürünün ağırlığının artması oranında içerik de küresel sistemin bir yansıması, oluşturucu bir unsuru haline gelmektedir. Küresel sistemin içinde yer alan GSMH göstergeleri, ticaret hacmi, bölgesellik, nüfus, coğrafi büyüklük, fiziksel uzaklık, siyasal/ekonomik çıkarlar, dil farklılıkları, iletişim kaynakları ve kültürel yönelimler gibi özellikler aynı zamanda uluslararası gelişmelere haber değeri kazandıran temel lojistik ölçütlerdir (Wu,1998:507). Bu ölçütler yalnızca gazetelerin dış haber sayfalarının içeriğini belirlemekle kalmamakta, dünyanın belirli bölgeleri arasında akan enformasyonun hacmini de belirlemektedir.

Uluslararası haber içeriği ve küresel sistem arasında giderek artan bu etkileşim süreç içinde egemen ekonomik sistemler, siyasal/ideolojik yapılar ve kültürel değerlerle yoğrularak uluslararası haberciliğin olayları algılama tarzlarını, değerlendirme ölçütlerini ve yorumlama çerçevelerini belirleyici bir işlev yerine getirmiştir. Küreselleşmenin ayırt edici özelliklerinin bütüncül bir toplamına karşılık gelen yirminci yüzyılın ikinci yarısı, bu yönde verilebilecek farklı örneklerle doludur. Özellikle dünyanın bloklaşmaya dayalı bir yapılanma görüntülediği Soğuk Savaş dönemi, uluslararası alanda “özgür haber akışı” ve “dengeli haber akışı” gibi dış haberlere bakış açısını önemli ölçüde belirleyen paradigmatik gelişmelere sahne olmuştur.

Özgür haber akışı paradigması, İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında gerçeklik kazanan “Amerikan Asrı”yla birlikte ve bu asrın en önemli kültürel/ideolojik argümanlarından biri olarak uluslararası iletişim sürecinde etkili olmaya başlamıştı. Ancak dönemin dünyayı kapitalist, sosyalist ve bağlantısız ülkeler olarak üçe bölen bloklaşma eğilimi, uluslararası habercilikte güçlü bir rekabeti de beraberinde getirdi. Buna rağmen, savaş öncesi elinde bulundurduğu askeri, ekonomik ve teknolojik avantajı savaş sonrasında da korumasını sürdüren ABD, özgür haber akışı paradigmasını önce ulusal politikasının başat bir unsuru haline getirdi; daha sonra da BM çatısı altında oluşumuna destek verdiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. maddesine dayanarak bu paradigmayı yayılmacı bir dış politikanın aracı olarak kullanmaya başladı. Görünürdeki hedef, “enformasyonun diğer insanların bağımsızlıklarını ve özgürlüklerini güçlendirmelerine yardımcı olacak bir araç olduğu inancı ile uluslararası düzeyde özgür akış kavramını savunmak” tı (Mehra,1986:15).

1970’li yıllarda kapitalist ve sosyalist bloklar arasında gerçekleşen yumuşama politikası, Amerikan hegemonyasına yönelik radikal tepkilerin dünya çapında harekete geçmesini de kolaylaştırmıştı. Bu ve benzeri daha bir çok etmenin bir araya gelmesiyle gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında her alanda daha adil ve eşitlikçi bir düzenin sağlanmasına yönelik arayışlar güç kazandı. UNESCO çatısı altında gelişen “Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni” tartışması, uluslararası düzeyde gerçekleşen haberleşme sürecinin içeriği ve bütüncül etkilerine ilişkin olarak “dengeli haber akışı” paradigmasını gündemin ilk sıralarına taşıdı. Bu paradigma süreç içinde kitle iletişim alanıyla ortak noktaları paylaşan teknolojik alt yapı, denetim, haklar ve özgürlükler gibi birçok farklı konu ile birleşerek hızlı bir gelişme gösterdi. Öte yandan, dünya ölçeğinde somutlaşan iletişimsel güç asimetresinden hareketle merkezde yer alan Batılı ülkelerin çevre ülkeler üzerinde oluşturduğu kültürel yabancılaşmaya dikkat çeken neo-Marksist kuramcılar, “kültürel em-

peryalizm” kavramı çerçevesinde enformasyon hegemonyasını açıklamaya yönelik farklı paradigmlar oluşturdular (Meyer,1988:65-66).

Günümüze geldiğinde, Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte daha da güçlenen küreselcilğin Soğuk Savaş döneminin hakim paradigmları ve bloklaşma eksenini etrafında örgütlenmiş olan kurumsal uygulamaları ile yer değiştirdiğini gözlemlemekteyiz. Bu durumun dolaylı etkilerini en yakından hisseden kurumlardan biri de gazeteciliktir. Yaygın olarak benimsenen bir görüşe göre, uluslararası haberleri seçmek, yapılandırmak ve uygulamak amacıyla uzun bir süredir kullanılmakta olan Soğuk Savaş dönemine ait referans çerçeveleri artık bu yeni dünyaya tam olarak uyum sağlayamamaktadır. Küresel etkilenebilirliğin hızla artmakta olduğu bir dönemde haber kanalları aracılığıyla gerçekleştirilen uluslararası iletişim her zamankinden daha önemli bir hale gelmiştir ve bu nedenle de ayrıntılı bir biçimde incelenmeye gerek göstermektedir. Nitekim, Sreberny-Mohammedi, bu yeni dönemin başlangıcında şöyle demektedir:

...1990’ların başında ne iletişimin rolü ve biçimi, ne de iletişimi uluslararası ölçekte açıklamaya/incelemeğe yönelik kuramsal modellerimiz hiçbir surette çok sabit ya da çok açık değildir. 1990’lara girerken medya çevresinde oluşan değişimin hızı ve karmaşıklığı, modası geçmiş bir dönemin içine hapsolmuş gibi görünen eski perspektiflerin önerdiğinden daha yeni terimlere ve kalkış noktalarına ihtiyaç göstermektedir. (1991:119)

Daha sonraları yeni perspektifler geliştirme yoluyla uluslararası haberin etki alanını genişletmeye çalışmak, sürekli farklılaşan koşullar altında toplumsal bir kurum olarak gazeteciliğin etik bir misyonu olarak da görülmüştür. Bu konuda gösterilecek çabaların derinliği ve yönü gazeteciliğin uzun vadeli hedefleri ile ilişkilendirilmiştir (Hoge,1997:51-52).

Uluslararası haberi yeniden yapılandırma çabaları, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte farklı dönemece girmiştir. Terörizmle savaş adı altında güçlü bir ivme kazanan Amerikan militarizminin yükselişi karşısında yeniden saflaşmaya başlayan dünya siyaseti, güvenlik ve savunma harcamalarının artması, uluslararası yatırım, finans ve ticaretin yeniden yapılandırılması çabalarıyla ön plana çıkan küresel ekonomi ve geniş erimli bir ayrışma sürecine giren kültürel değer sistemleri Soğuk Savaş sonrası dönemin görece tek düzeliğini temellerinden sarsmıştır. Öte yandan, yoğunlaşan ulusal ve dinsel duyarlılıklara dayalı hizipleşmeler ve sürekli savaş ortamının getirdiği gerginlikler küresel boyutta bir güvensizlik ve belirsizlik ortamına girildiğinin işaretlerini vermektedir. Böylesi bir ortamda uluslararası haberin referans çerçevesini yeniden tanımlamaya yönelik olarak başlatılan çabalar haberin misyonu, mesajı, tonu ve stilini de içerecek tarzda derinleşme gereğiyle karşı karşıyadır (Lynch,2002b:13-17).

Özetle, küreselleşme sürecinin uluslararası haber içeriğini çok yönlü ve karmaşık etkiler altında bırakmakta olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma, söz konusu etkileri Soğuk Savaş sonrası dönemin spesifik koşulları çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İlk olarak, uluslararası haberin depolitizasyonu gelişmiş, az gelişmiş ve yeni sanayileşen ülkeler açısından genel yaklaşım tarzları ve uygulama biçimleri açısından ele alınacaktır. İkinci olarak, günümüzün uluslararası haber içeriğini belirleyen önemli etmenlerden biri olarak ekonomik determinizm üzerinde durulacaktır. Üçüncü olarak ise, uluslararası haberi daha geniş bir izleyici kitlesiyle buluşturma hedefine yönelik olarak uygulanan yerelleştirme süreçleri “küyerelleşme”, “yerlileşme” ve “ulusal denetim” kav-

ramları bağlamında incelenecektir. Bu genel akış planı, ana akım medya merkezli uygulamalar üzerine odaklanacaktır.

2. ULUSLARARASI HABERİN DEPOLİTİZASYONU

Soğuk Savaş sonrası dönemin uluslararası haberciliğe yönelik en önemli etkisi, haberlerin toplanmasından tüketilmesine kadar uzanan geniş bir aralık içerisinde içerik ve sunumun depolitize edilmesidir. Sosyalist bloğun dağılmasıyla birlikte ideolojik rekabet ve çatışmanın sona ermesi, uluslararası haberin dayandığı ideolojik farklılaşmayı da önemli ölçüde zayıflatmıştır. Dünyada olup biten gelişmeleri arka planda yer alan ekonomik, siyasal ve toplumsal gerçekler bağlamında ve açıklayıcı bir yorum aralığı içinde vermek yerine, dış gerçekliği bir takım klişelere uydurmak daha fazla rağbet görmektedir. Uluslararası haber dış gerçekliğin etkin bir yönlendiricisi olmak yerine, yerel politikacıların oluşturduğu gündemin "tarafsız" bir izleyicisi olma konumuna geriletmiştir (Hess,1996:73). Nesnellik miti, temel bir referans çerçevesi olarak, uluslararası habercilikte eleştirel yaklaşımların karşısına şimdi daha da güçlenmiş olarak çıkmaktadır.

Batılı gazetecilik uygulamalarının bizzat kendi ideolojik doğası, uluslararası haber içeriğinin depolitizasyonuna yönelik en elverişli ortamı sağlamaktadır. Zaman ve mekan kısıtlılıkları, haber toplama ve yazma teknikleri, haber ritüelleri ve senkronizasyonu, haber planlama süreçleri, teknolojik sınırlılıklar, dikey hiyerarşik örgütlenme biçimleri, mesleki ideolojiler ve ritüeller, reklama bağımlılık gibi birçok unsur bir yandan etkisi uluslararası habere kadar uzanan bir aralık içinde hareket alanının sınırlarını belirlerken, bir yandan da haberin semantik yapısını zedelemektedir (Ginneken,1998). Dış gelişmeler nedensellikten arındırılmış episodik anlatımlar biçiminde birbirini kovalarken izleyicilerin sunulan bakış açılarını değerlendirebilmelerini zorlaştıran aydınlatıcı bir izlek yokluğu, aynı zamanda araştırmacı ve sorgulayıcı habercilik geleneğini de büyük ölçüde güçsüzleştirme açısından, 1990'lı yıllara damgasını vurmuştur.

Günümüze geldiğinde, yaygın olarak terörizm-militarizm kısır döngüsüyle beslenen bir takım olumsuzlukları ve bu olumsuzlukların ortaya çıkış nedenlerini netleştirme yoluyla toplumlar arasında giderek artan şüphe ve önyargıları ortadan kaldırmayı hedefleyici nitelikteki uluslararası haber içeriğinin ciddi bir yetersizlik içinde bulunduğu tanık olmaktadır. Nitekim, ABD'de elde edilen araştırma sonuçlarına göre, uluslararası gelişmelere ilişkin haber yoğunluğu özellikle son yirmi yıl içinde belirgin bir azalma göstermiştir (Riffe vd.,1994; Moisy,1996). Sayısal olarak ifade etmek gerekirse, belirtilen zaman zarfında ortaya çıkan azalma oranı %70 ile %80 arasında değişmektedir (Shaw,2001). Varolan durum karşısında ileri sürülen neden ise, çoğu kez, Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte nükleer militarizm tehdidinin yol açtığı endişelerden kurtulan bireylerin uluslararası gelişmelere olan ilgilerini büyük ölçüde yitirmeleridir. Bu ilgisizlik medya kuruluşlarının işine oldukça yaramıştır. Söz konusu kuruluşlar ortamın elverişsizliğine rağmen izleyicileri dünyada olup bitenleri öğrenmeye yönlendirmek yerine, pahalı bir uğraş olan dış haberleri bir bütün olarak azaltma yoluna gitmişler ve bunu yayıncılık politikalarının ana unsuru haline getirmişlerdir.

Nicelik olarak azaltılan dış haberlerin nitelik açısından da erozyona uğratıldığını, bunların izlenme oranları ekseninde giderek merkezileştiğini ve ticarileştiğini belirtmek gerekir. Nitekim, dış haberler, pazar-yönelimli bir sistemde üretilen haberlerin bazı özellikleriyle sıkı bir biçimde bütünleşmiştir: süreç yerine eyleme, soyutlama yerine görselleştirmeye,

insani karmaşıklık yerine basmakalıp yargılara vurgu yapan; basitleştirilmiş, kısaltılmış, kişiselleştirilmiş, bağlamsızlaştırılmış enformasyon (Curran,1992:98). Ticari rekabetin giderek artmasıyla birlikte, bu tür enformasyonun da “güvenli” görünen birtakım popülist çerçevelere oturtulduğunu söylemek mümkündür. Eğlence, provakatif yorumlar, suç, cinsellik ve skandallar dış haberlerin ortak öğeleri haline getirilmektedir (Downie,2003:238;Keeble:5). O. J. Simpson davası, Prenses Diana'nın ölümü, Başkan Clinton-Monica Lewinsky skandalı bu konuda verilebilecek örneklerden yalnızca birkaçıdır. Öte yandan, içeriğin sansasyonelliğe dayalı bu yüzeyselliği, bazen izleyici gözünde daha “karmaşık” görünme amacıyla yapay ayrıntılara büründürülmekte ve böylece zihinlerde gereksiz bir anlam karışıklığına yol açılmaktadır (Paterson,2000:17). Zaman içinde gerçeklik ile drama birbirine karışmakta; dünyada olup biten gelişmelere yönelik haber ve yorumların ciddiliği ve inanırlığı zedelenmektedir. Uygulanan bu popülist çerçeveler bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise, ortaya çıkan durum, ticari zorlamalar altında homojenleşmenin arttığına ve dış haberlerin giderek pazar egemenliği koşulları çerçevesinde tanımlanır hale geldiğini işaret etmektedir.

Ancak tam bu noktada bir parantez açmak ve genelde dış haberlerin, özelde de uluslararası haber içeriğinin yalnızca kâr maksimizasyonuna yönelik endişeler tarafından biçimlendirildiği yolunda ortaya çıkabilecek yanlış anlamaları önlemek gerekir. Kamuoyunu uluslararası gelişmeler konusunda yeterince bilgilendirmemeye yönelik genel bir eğilim, ağırlıklı olarak Vietnam Savaşından sonra, değişik ülkelerin dış politikalarının vazgeçilmez unsurlarından biri durumuna getirilmiştir. Batıda, özellikle de ABD’de, uluslararası ilişkiler görece kayıtsız bir kamuoyu oluşturmaya yönelik zımnî bir oydaşma çerçevesinde dar fakat son derece ehil küçük bir azınlığın elindedir. Öte yandan iş çevreleri, elitler ve mesleki kuruluşların elinde de uluslararası gelişmelere dair oldukça zengin bir haber ve enformasyon kaynağı bulunmasına rağmen, medya bu kaynakları ortak bir uzlaşma temeline dayalı olarak alenileştirmekte oldukça isteksiz davranmaktadır (Hoge,1997:51-52). Nicelik ve nitelik açısından yetersiz içerik aracılığıyla bazı “sakıncalı” gelişmeler gözden kaçırılmakta; ancak üzerinde kamuoyu oluşturmanın gerekli görüldüğü gelişmeler, haberin istendik yönde yapılandırılması yoluyla ön plana çıkarılmaktadır. Gınneken şöyle demektedir:

Dünyanın en büyük günlük gazetelerinin ön sayfalarında yer alan haber öyküleri bile, ağırlıklı olarak resmi nitelikteki ulusal kaynaklara dayanır. Otorite, güvenilirlik ve hepsinden önemlisi kolay ulaşılabirlik ölçütleri gazetecileri sürekli olarak bu kaynaklara yönelmektedir. Bu durum ise, onlara orantısız ölçüde büyük bir gündem koyma ve tanımlama gücü vermektedir. Bir dizi açıklayıcı örnekten biri, dünyanın en büyük haber oluşturucusu olan ABD hükümeti ve onun ana kurumları olan Beyaz Saray, Dışişleri Bakanlığı ve Pentagon’dur. Dahası geçmişte hem CIA, hem de FBI medyanın manipülasyonuna yönelik yoğun kampanyalar yürütmüşlerdir. Dış askeri müdahaleler giderek psikolojik savaş ve dezenformasyon kampanyaları ile elele yürütülür hale gelmiştir. Aynı şeyler Fransa ve İngiltere için de söylenebilir. Büyük Batılı güçlerin liderleri seslerini neredeyse hergün duyurabilirken, dünyadaki milyarlarca insan kendi yaşam koşullarını ya da görüş açılarını ifade etme olanağını neredeyse hiçbir zaman bulamaz. (1998:107-108)

Bu çerçevede, haberin ideolojik konumlandırılmasının dünyadaki enformasyon dengesizliğini de içine alan farklı boyutlarının yeni haber tanımlama süreçleri bağlamında giderek

silikleştirildiğini belirtmek gerekir. Nitekim, Soğuk Savaş sonrası dönemin yükselen dış haber değerleri, Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni tartışmasının az gelişmiş ülkelere bazı açılımlar sağlayan eşitlikçi söylemini geriletmiştir. Antagonistik temellere dayansa da, yer yer yararlı sentezler de oluşturabilmiş olan uluslararası diyalogun bu özel türü artık iyice güçsüzleşmiştir. Bu durum Yeni Düzen tartışmasının ön plana çıkardığı sorunların çözümlendiği, Kuzey-Güney uzlaşmazlığının giderildiği anlamına gelmemelidir. Araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlara göre, merkez ve çevre ülkeleri arasında gerçekleşen uluslararası haber akışları hâlâ ikinciler aleyhine ciddi dengesizlikler içermektedir. (Kim ve Barnett, 1996; Chang vd, 2000; Wu, 2003). Altyapı eksikliği, enformasyon denetimi ve mesleki uygulamalardan kaynaklanan bazı sorunlar da henüz tam anlamıyla aşılabilmiş değildir. Ancak bir bütün olarak söylem değiştirilmiş; idealist bir yapıdan alınıp pragmatist bir yapıya oturtulmuştur.

Ele aldığımız dönem açısından az gelişmiş ülkelerin enformasyonun jeopolitiği ile küresel ölçekte teması, dayatılan bu pragmatist çerçevenin oluşturduğu sınırlar içinde gerçekleşmektedir. Az gelişmiş ülkeler kendi gelişmişlik sorunlarıyla ilgilenmeyen, ilgilendiklerinde ise bunları kendi bütünlük çıkarları doğrultusunda biçimlendiren küresel medya şirketlerinin egemen haber tanımlamalarına, kısmen küreselleşmenin de baskısıyla, boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Sözü edilen ülkelerde 1970'lerde ortaya çıkan ve gazeteciliği kitleleri bilgilendirme ve eğitime amaçlı ulusal politikaları yaymada ve yine kitleleri ekonomik kalkınmayı sağlayacak tarzda harekete geçirmede merkezi konuma yerleştiren gelişme gazeteciliği uygulamaları artık eski önemini yitirmeye başlamıştır (Stevenson,1994:256-257). Egemen haber tanımlarını zayıflatmada karşılaşılan dış engellemeler ve yeni içerik ve formatlar geliştirmede ortaya çıkan iç yetersizlikler, en duyarlı nokta olan bürokratik nüfuzun etki alanından tam olarak kurtulamama olgusuyla birleşince, gelişme gazeteciliğinin gücü oldukça sınırlanmıştır. Öte yandan, belirli bir gelişme trendini yakalamış olan yeni sanayileşen ülkeler de, küresel medya pazarında ele geçirdikleri fırsatları yitirmemek için gelişme gazeteciliğinin anlayış ve uygulamalarından hızla uzaklaşmaktadır. Bu tür farklı koşullar bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise, gelişme gazeteciliğinin barındırdığı idealizmi büyük ölçüde yitirdiğini söylemek mümkündür. Nitekim, dış gelişmeleri tanımlamaya yönelik ulusal bakış açıları ile bu gelişmeler karşısında konum belirlemeye yönelik ortak eylem kararlılığı güçsüzleşmekte; Batılı değer yargılarını eksen alan, kozmopolit bir bakış açısı haber profesyonelleri üzerinde giderek daha fazla etkili olmaktadır.

Anlatılanlar bağlamında, Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte Afrika'da uluslararası mali kuruluşların parasal destek için "basın özgürlüğünün sağlanması" şartını koşması, kıtanın tümünde medyanın liberalleştirilmesi sürecini başlatmış; ancak çok geçmeden hem basın, hem de yayıncılık kuruluşları çokuluslu şirketlerin ve programlama stratejistlerinin egemenliği altına girmiştir. Böylece tarımı modernleştirmek için yayıncılıktan yararlanma ve gelişmeci gazetecilik aracılığıyla uzaktan eğitimi gerçekleştirme hedefli post-kolonyal düşler küreselleşme ve pazar ekonomisinin direktifleri eliyle yitirilip gitmiştir (Nijubi,2001:122). Latin Amerika'da gelişme gazeteciliğinin temel argümanlarından biri olan bağımlılık kavramından *asimetrik karşılıklı bağımlılık* kavramına doğru bir geçiş yaşanmıştır. Eşitsiz koşullarda, belirli ölçülerde de olsa, güç ve inisiyatif sahibi olma olasılıklarını çağrıştıran bu terim, Meksika ve Brezilya gibi dünya televizyon piyasasında güçlü bir konum edinen bazı ülkelerin gelişme gazeteciliğinin yerel bağlamından giderek uzaklaşmakta olmalarına karşı meşru bir mazeret oluşturmuştur (Falkenheim,2000:288). Gü-

ney Doğu Asya'da da Tayvan ve Güney Kore gibi ülkeler uluslararası şirket etkinlikleriyle bütünleştikçe, gelişme gazeteciliğinin "kısıtlayıcı" bağlarından kopmakta ve Batılı liberal yaklaşımın etki alanına girmektedir. Malezya ve Singapur gibi ülkelerde ise, "Asyalı değerler" temeli üzerinde gelişme gazeteciliğine devam edilmektedir (Wong,2004:26). Ancak bu ülkelerin uluslararası uygulamalarının yörüngesine oturttukları kalkınma stratejileri göz önüne alındığında, Asyalı değerlerin uzun vadede korunmasının oldukça güç olacağı söylenebilir.

Jeopolitik konum, tarihsel, dinsel ve kültürel arkaplan, toplumsal dinamikler gibi etmenlerin yardımıyla küreselleşmenin getirdiği riskleri azaltmada görece korunaklı, fırsatları değerlendirmede ise oldukça avantajlı bir konum elde eden bu gibi coğrafi bölgelere rağmen, tam tersi oluşumlarla küreselleşmenin yıkıcı etkilerinin hedefi haline gelen İslam coğrafyası farklı gelişmelere kaynaklık etmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde 11 Eylül saldırılarıyla güçlü bir ivme kazanan ve kısmen de Huntington'un "medeniyetler çatışması" tezini çağrıştıran Batı dünyası ile İslam dünyası arasındaki kutuplaşma sürecinde taraflar kendi ellerini güçlendirmek için yoğun propaganda faaliyetlerine girişmişlerdir. Bu bağlamda Arap medyası, ortak ulusal duyarlılıklar ve dinsel inançlar temelinde, Amerikan militarizminin önderlik ettiği tek merkezli dünya düzenini hedef alan politik bakış açıları üretmektedir. Örneğin, 1996 yılında Katar'ın başkenti Doha'da yayına başlayan ve Arap dünyasından yaklaşık 45 milyon izleyicisi olan El-Cezire uydu kanalı İsrail-Filistin çatışması, ABD'nin Irak operasyonları ve Afganistan savaşı gibi oluşumlar sırasında Amerikan "politik/militer misyonu"na provakatif bir retorikle karşılık vermiş ve bu misyonun dünya çapında sorgulanmasına neden olan etmenlerden biri olarak işlev görmüştür (El-Nawawy ve Iskandar,2002:24-25). Agresif, propagandist ve partizan tavrı nedeniyle hem Arap, hem de Batı dünyasından yoğun tepkiler alsa da, El-Cezire, özellikle II. Körfez Savaşı sırasında çarpışmaların içinden verdiği gerçek yıkım görüntüleriyle Batı medyasının yansıttığı bombardıman görüntülerinden ibaret savaş imgesini yerle bir etmiş; dünya kamuoyunda geniş yankı uyandıran savaş karşıtı hareketin biçimlendirdiği eleştirel bakış açısına da dolaylı yoldan katkıda bulunmuştur.

Batıya gelince, 11 Eylül saldırılarından sonra araştırmacı gazetecilik bu coğrafyada yeniden canlanmışsa da, geçmiş dönemlerin stratejik yaklaşım tarzı bir daha asla yakalanamamıştır. Sorunlara uluslararası platformlar çerçevesinde ve siyasal/ideolojik karşıtlıkları gözardı etmeyen karşılıklı bir diyalog içinde çözüm aramak yerine, polemige dayalı tek yanlı bakış açılarıyla kotarılan ve küresel medyanın desteği ile yaygınlaştırılan kampanyalar giderek daha fazla ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda, hakim söylemler Kuzeyli devletleri Güneyden gelen teröristlerin düzenli tehditlerine maruz kalan küresel sistemin koruyucuları olarak sunmaktadır. Güneyli terörizmi küresel bir sorun olarak adlandırarak, bunun nedenini "doğu irrasyonallitesi" olarak tanımlayarak ve sonra da Kuzeyli militer eylemi bir çözüm yolu olarak göstererek Kuzeyli güçlerin oluşturduğu küresel hegemonyanın meşruluğu konusunda dünya ölçeğinde bir oydaşma oluşturulmuştur (Karim,2000:120). Söz konusu ortamın oluşturduğu bu manipülatif koşullar altında, ABD'de, ortak iyiliğe dayalı olarak insani kaygıları gözeten yaklaşımlar yerine, hegemonik varsayımlara dayalı ezici ve şoven bir vatanseverlik gazeteciler arasında yaygınlık kazanmıştır. Sivil-kamusal gazeteciliğin normlarına bağlılık gösteren gazeteci sayısı görece olarak daha azdır (Borden,2005:30). Avrupa'da ise, giderek artan yabancı düşmanlığı dramatik olaylar eşliğinde medyanın gündeminde daha fazla yer bulmaktadır.

3. EKONOMİK DETERMİNİZİMİN YÜKSELİŞİ

Günümüz koşulları altında ortaya çıkan en önemli gelişmelerden biri, liberal kuramcılar tarafından sık sık “karşılıklı bağımlılık” miti etrafında kavramsallaştırılmaya çalışılan küresel etkileşimin giderek yoğunlaşmakta oluşudur. Küreselleşmenin gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında gözlemlenen eşitsiz yapısına rağmen bölgesel ticari bloklar, ulusal korumacılık ve miniyanlılık (minilateralism) gibi küreselleşmeden arındırma yanlısı özellikler barındıran bazı politikalarca da kabul gören genel eğilim, en azından, “küresel etkilenebilirlik” düzeyinin küresel oyuncular arasında giderek artmakta olmasıdır. Küresel üretim, finans ve ticaret ilişkilerinin yaygınlığı ve yönü, ülkeleri farklı düzeylerde de olsa ortak ilgi ve beklentiler çerçevesinde biraraya getirmekte; gündelik yaşam pratiklerinden ekonomi politikalarına kadar uzanan geniş bir aralık içinde etkileşimsel yönere vurgu yapmaktadır.

Küresel etkilenebilirlik düzeyinin yoğunlaştığı son yirmi beş yıl içinde ekonomi, uluslararası haber içeriğini belirleyen ölçütlerin ilk sırasına yerleşmiştir (Charles vd.,1979; Kariel ve Rosenvall,1983; Kim ve Barnett,1995; Wu,2003). Ekonomik kalkınma, ülkeler arasında gerçekleşen yatırım oranı ve uluslararası ticaret gibi belirleyici ölçütler günümüzde haberlere ek bir önem ve yoğunluk katmaktadır. Ancak ekonomi haberciliğinin küresel ölçekte yaygınlık kazanmasının asıl önemli nedeni, dünya ölçeğinde ortaya çıkan gelişmelerin siyasal ve ekonomik yönlerinin birbirine daha fazla nüfuz etmesi ve giderek birbirini kapsayacak tarzda bir içerik genişlemesine uğramasıdır. Örneğin, Sovyetler Birliği’nin dağılması başlangıçta siyasal, ideolojik ve jeo-stratejik belirleyiciliği açısından ele alınan bir gelişmeyken, birkaç yıl içinde dünyanın mali ve ticari pazarlarını derinden etkileyen köklü bir dönüşüm halini almıştır. Sosyalizmden kapitalizme geçiş, ekonomik kurumlaşma ve kalkınma sorunlarına yönelik farklı perspektif ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle “Washington oydaşması” adı altında dönüşümün mimarlığını üstlenen ABD, tek bir süper güç haline gelmiş ve Amerikan tarzı kapitalizm yepyeni bir ivme kazanmıştır (Gerard,2000:328).

Soğuk Savaşı sona erdiren bu gelişmenin uluslararası habercilik bağlamında ortaya çıkan en önemli etkisi, ekonomik determinizmin haber içeriği üzerinde giderek daha fazla ağırlık kazanması olmuştur. Halen dış ekonomik gelişmelere ilişkin haberler, büyük ölçüde sansasyonelleşen uluslararası haberlerin görece “ciddi” yüzünü oluşturmakta; özellikle bu tür gelişmelerin güncellik taşıyan yönlerine ilişkin olarak yayınlanan yorumlar da içeriği zenginleştirmek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir bütün olarak bakıldığında uluslararası haberlere duyulan ilgi azalırken, uluslararası ekonomi haberlerine duyulan ilgi artış göstermektedir. Ekonomik küreselleşmenin ülkeler arasındaki hareketliliği giderek arttırdığı günümüzde “uluslararası ekonomik haber” adlandırmasının gerçekte “küresel ekonomik haber” adlandırmasıyla yer değiştirmekte olduğunu belirtmek gerekir.

Ekonomik haberlerin küresel medya pazarındaki değerini yükselten yalnızca siyasal gelişmelerin dramatik ekonomik dönüşümlere yol açmakla kalmaması, aynı zamanda bazı önemli ekonomik dönüşümlerin de uluslararası siyaset üzerinde belirleyici etkilerde bulunmasıdır. Örneğin, 1997 yılında Asya-Pasifik ülkelerinde ulusal bankacılık sistemlerinin çökmesiyle patlak veren kriz, dünya ölçeğinde bir dizi zincirleme etkiye neden olmuştur. Bu kriz, herşeyden önce, birçok ülkede izlenen sosyal politikaları kesintiye uğratarak milyonlarca insanın yaşamını olumsuz yönde etkilemiş ve kısa zamanda bir “insanlık krizi”ne dönüşmüştür. Yine, pazar güçlerinin üretken olduğu kadar yıkıcı da olabileceğini göstere-

rek küreselleşme politikalarına duyulan inancın sarsılmasına, IMF, WB ve OECD gibi uluslararası kuruluşların kurumsal meşruiyetlerinin sorgulanmasına ve ekonomi politikalarını bu gibi kurumlarla ortaklaşa biçimlendiren ulus-devletlerin hükümetlerine karşı güçlü bir muhalefetin oluşmasına neden olmuştur (Ha ve Kim,2003:60). Daha çok uluslararası “makro dengeler”e yönelen muhalif söylemin, kendinden sonra gelen tartışmalar için yararlı bir kalkış noktası oluşturduğunu da ayrıca belirtmek gerekir.

Benzeri gelişmeler sonucunda büyük ekonomi gazeteleri küresel jeopolitiği daha yakından izleyebilmek için, yabancı ülkelerdeki büro sayılarını artırma etkinliğini de kapsayan bir dizi dışı açılma politikası oluşturmaya başlamışlardır. Nitekim, söz konusu gazeteler giderek küreselleşmekte; televizyon haberciliği alanında ise, ekonomiye odaklanan küresel nitelikli tematik kanallar çoğalmaktadır. Örneğin, ekonomik gelişmeleri, bu gelişmelerin siyasal ve kültürel yönlerini de içine alan geniş bir yorum aralığı içinde sunan *Financial Times* küresel ölçekte etkinlik gösteren 2500 şirketiyle ekonomi gazeteleri içinde en yaygın olanıdır. *The Wall Street Journal* son yıllarda izlediği kapsamlı bir dışı açılma politikasıyla yerli büro sayısını 15’e, yabancı büro sayısını 31’e çıkarmıştır. *CBS Marketwatch*, *CNNfn*, *Bloomberg Online*, *Fox Market Wire* ve *CNBC* gibi küresel erişimli tematik kanallar da ekonomi haberciliği yapan televizyon kanalları arasında ilk sıraları paylaşmaktadır.

Ekonomi haberciliğinin ulaştığı bu küresel yaygınlık düzeyine rağmen ekonomik, teknolojik ve profesyonel üstünlüğü ele geçirmiş olan gazeteler ve televizyon kanalları dışında içeriğin aynı oranda bir yoğunluk kazandığını söylemek mümkün değildir. Tıpkı uluslararası haberde olduğu gibi uluslararası ekonomik haberde de oluşturucu süreçlere değil, olayların kendisine ağırlık verilmektedir. Uzun vadeli öngörüler yerine kısa vadeli bakış açıları bir bütün olarak içeriğe egemendir. Bu bağlamda güncel ekonomi haberciliği uygulamalarının, ağırlıklı olarak, izleyicilerin makro ekonomik oluşumların kendi yaşamları üzerinde oluşabilecek dolaylı etkilerine yönelik merak ve beklentileri üzerine odaklandığı söylenebilir. Ancak, ekonomi gibi ağırlık merkezleri çok belirgin bir alanda aynı zamanda spesifik gruplara da genel referans çerçeveleri sağlanabilmektedir. Ortak olarak belirlenen buluşma noktalarında ise dünya borsasındaki dalgalanmalar, çokuluslu şirket etkinlikleri, teknolojik bütünleşmenin ekonomik sonuçlarının ortaya çıkarabileceği yeni olanaklar gibi küresel ölçekli gelişmelerin iç pazarlara yönelik etkileri istatistik verilerle işlenerek dünyanın her yerinde ekonomi sayfalarının ve ekonomi ağırlıklı haber programlarının değişmez gündemini oluşturmaktadır.

Uluslararası ekonomi haberlerinin dolaysız gözlemlerle bile algılanabilen bu görünümle-ri, karşılaştırmalı araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Örneğin, haber akışının küresel ölçekteki temel belirleyicilerini ve bu belirleyicilerin gelişmiş ve gelişmekte olan uluslar düzleminde gösterdiği potansiyel farklılıkları 210 ülkeden kaynaklanan ve 44 ülkenin haber medyasında sunulan haberler kapsamında araştıran Wu’ya göre, ekonomik konular uluslararası haber seçiminde uygulanan ölçütlerin başında yer almaktadır. Bu tür konular, haber profesyonelleri tarafından oluşturulan ve ülke yöneticileri kadar ortalama vatandaşlar tarafından da izlenebilen bir gündem çerçevesinde biçimlenmektedir. Wu, araştırması çerçevesinde, ayrıca, haber kapsamına en fazla dahil edilen ülkelerin ABD gibi ekonomik, askeri ve kültürel açıdan güçlü ülkeler olduğunu belirtmektedir. Yazar bu yanlılığın rahatsız edici olduğunu kabul etmekle birlikte, uluslararası haberin ekonomik ölçütler çerçevesinde nötrleşmesini olumlu karşılamakta ve ülkeler arasında gerçekleşen

ekonomik etkileşimlerin siyaset, kültür ve giderek doğal felaketlere kadar uzanan bir sıralama içinde uluslararası haber içeriğini geliştirebileceğini ileri sürmektedir (2003:20).

Ekonomik determinizmin giderek güçlenen bu iddialarına rağmen, uluslararası habercilikte ekonomik ölçütlere tanınan aralığın çok geniş tutulduğu ve bunun da diğer ölçütler aleyhine ciddi sonuçlar oluşturabileceği sıklıkla dile getirilen hususlar arasında yer almaktadır. Lambert'e göre, ortaya çıkabilecek sorunlardan ilki, uluslararası ekonomi haberciliği yapan kuruluşların ellerinde bulundurdukları insani ve teknolojik kaynakları yabancı bürolar arasında dağıtırken, bu büroların açılacakları ülkeleri dünya ticaretindeki konumları ya da ticari mal üretimleri gibi hususlara göre seçmeleri ve bu durumda uluslararası açıdan kritik bir öneme sahip bazı haberlerin gözden kaçırılabilmesidir. İkincisi, bu kuruluşların önceliklerinin küresel ekonomideki dalgalanmalara göre değişmesi ve bu nedenle bir bütün olarak bölgelerin insani ve stratejik açıdan taşıdıkları önemin izleyici gözünde bilinçli olarak azaltılmasıdır. Üçüncüsü ise, yalnızca stok pazar hareketlerinin ve uluslararası ticari akışların eksen alınmasının siyasal/ideolojik boyutlu sorunların önceden tanınmasını ve bunlara yönelik kapsamlı perspektiflerin oluşturulmasını engellemesidir (2001:150-151).

Uluslararası ekonomik haberlerin küresel statükonun sınırlılıkları içinde tanımlanabilen siyasal ve toplumsal bir arkaplan eşliğinde verilmesi, dünya politikasının yürütülmesine kendi ölçeğinde katkı yapabilmek bir potansiyele sahiptir. Zira, "meşru" bir tanımlanabilirlik aralığı içinde dile getirilen ekonomik, siyasal ve toplumsal konular beraberlerinde getirebilecekleri sorunları çözümlenmeye yönelik çabalara da açık kapı bırakarak, ortaya çıkabilecek şiddet boyutunun oluşmasını önlemek suretiyle çatışmayı dönüştürebilir. Böylece, ülkeler arasında zamanla gelişebilecek olası nefret de *yapılandırılmış* olacaktır (Lynch,2002b:94). Aksine, kültürün ayrıştırıcı yönlerine dayalı habercilik nefretin daha da artmasına yol açacaktır.

Bu bağlamda uluslararası haberin konusu, mesajı, yönü ve stili küresel çıkarlara bağlı olarak dünya ölçeğinde istikrarlı ya da sorunlu bölgeler oluşturma sürecine kendi sınırlılıkları içinde katkıda bulunabilir. Nitekim, uluslararası ekonomi haberciliği yapan kuruluşların Latin Amerika ve Güney Doğu Asya gibi bölgelerde yaygınlaşması tesadüfi değildir. 1980'li yıllarla birlikte Amerikan müdahaleciliğinin uygulamaya koyduğu ekonomik liberalleşmeyle küresel sisteme eklenen, yükselişe geçirdiği otoriterizm karşıtlığıyla sınırlı da olsa demokratik sistemler oluşturan, son verdiği devrimlerin oluşturduğu görece istikrarlı ortamlarla da toplumsal radikalizimi sınırlandıran bu gibi bölgeler, söz konusu kuruluşlar için nötrleştirici haberlerin yönelebileceği en ideal bölgeler olarak belirginlik kazanmışlardır (Gills vd.,1994:15-25). Küresel ekonomi haberciliğinde Batılı haber formatlarına sıkı bir biçimde sürdürülen bağlılık tekelleşmenin getirdiği yanlılıkla birleştiğinde, küresel düzenin bu surette oluşturulan ekonomik parametreleri güçlenmekte; geçmiş dönemlerin restorasyon sürecinden yararlandırılmayan Afrika, Orta Asya ve Orta Doğu gibi bölgelerin alternatif düzen arayışları ise önemsizleştirilmektedir.

4. ULUSLARARASI HABERİN YERELLEŞMESİ

Soğuk Savaş sonrası dönemin uluslararası gelişmeleri ile ulusal dış politika hedeflerinin buluşma noktasında şekillenen depolitizasyon süreci ve yol açtığı dış haber içeriğini sansasyonelleştirme uygulamaları, izleyicilerin uluslararası haberlere olan ilgisini uzun süre ayakta tutmada tam olarak başarı sağlayamamaktadır. Ekonomi haberlerinin görece bir ağırlık ve ciddilik barındıran yapısı ise, kalıcı bir bağlılık oluşturmamaktadır. İzleyicilerin

sansasyonel içeriğin ötesine geçilmesi ve uluslararası gelişmelerin kendi izafet çerçevelerine ve yaşam deneyimlerine uygun düşecek tarzda ele alınmaları yönünde duydukları gereksinim giderek artmaktadır. Bu gereksinim, kamu hizmeti anlayışına olan bağlılıklarını belirli ölçülerde sürdüren bazı haber profesyonelleri tarafından da desteklenmektedir. Editörler, muhabirleri “Neden bu konuyla ilgilenmeliyim?” sorusunu yanıtlayacak tarzda yerel bakış açılarıyla uyumlu haberler oluşturmaya giderek daha fazla yönlendirmektedir (Shuster,2001:144). Dünyada olup biten olayları yerel gündemin bir izdüşümü ya da tamamlayıcısı olmaları oranında seçip haberleştirme, halen gerçekleştirilmekte olan uluslararası habercilik uygulamalarının önemli bir yönünü oluşturmaktadır.

Amerikan orta sınıf değerlerinin medyaya dayattığı bir gereklilik olarak görülebilecek olan bu uygulamalar doğrultusunda dış olayların sivri yönleri törpülenmekte ve basit, sade bir anlatımla izleyiciye ulaştırılmaktadır. Dünyadaki siyasal ve ekonomik gelişmelere ilişkin “sıkıcı haberler” ile ayaklanmalar, felaketler ve kazalar gibi “kötü haberler” yerine, sıradan insanların merkez alındığı, ufak çapta da olsa “olumlu gidişata” yer veren “iyi haberler” daha fazla rağbet görmektedir (Hargrove ve Stempel III, 2002: 46). Şiddete dayalı bakış açılarının kültür ve geleneklere dayalı bakış açılarıyla yer değiştirmesini hedefleyen bu eğilim, uluslararası haber çerçevelerini belirleyen en önemli etmenlerden biri olarak, aslında uzun bir süredir varlığını sürdürmektedir. Şiddete ve benzeri daha birçok olumsuzluğa yıllarca durmadan pirim veren Amerikan medyası, haberin depolitizasyonuna yönelik kendi öncelikleriyle çok da fazla çelişmeyen toplumsal yılgınlığın bu güçlü dışavurumu karşısında geri adım atmış ve dış gerçekliğin “normalleştirilmesi” çabasını bir ölçüde de olsa desteklemek zorunda kalmıştır.

Uluslararası haberin yerelleşmesi kapsamında söz edilmesi gereken diğer bir yaklaşım da “küyerelleşme” (glocalization) yaklaşımıdır. Küreselleşmenin doğrudan etkisinin güçlenmesi sonucu küresel ile yerel arasındaki etkileşimin uzlaşma ve çatışmalardan örülü bütünselliği üzerine oturtulan bu yaklaşım, rasyonel yönünün görece ağırlığı ile kurumsallaşmaya daha açık bir görünüm sergilemektedir. Nitekim, muhafazakar kesimlerin duygusal yanlılığı temelinde tabandan gelen isteklerin başlattığı yerelleştirme uygulamalarına karşılık, küyerel uygulamalar, medya profesyonelleri ve yöneticilerinden topluma doğru bir yayılım göstermiştir. Küresel nedenlerin yerel sonuçları, küresel sorunların yerel çözümleri ve küresel fırsatların yerel karşılıkları bu yaklaşım çerçevesinde uluslararası haberin yapısına giderek daha fazla egemen olmaktadır. Bu tür haberler de, toplumsal ve ekonomik hareketliliğin daha yoğun olduğu üst-orta sınıf arasında belirli bir karşılık bulmaktadır.

Küyerelleşme sürecini güçlendirme hedefine yönelik çabalar medya profesyonellerince çeşitlendirilerek sürdürülmektedir. Örneğin, Amerikan Gazete Editörleri Derneğinin (ASNE) başkanı Edward L. Seaton, “Dünyayı Eve Getirmek” (Bringing the World Home) başlığı altında hazırladıkları kitapçıkta amaçlarının “yerel haberin tanımını, cemaatin uluslararası bağlantılarını kapsayacak bir biçimde genişletmek” olduğunu ifade etmektedir (1999:2). Araştırmacı Gazeteciler ve Editörler (IRE) adlı kuruluşun ikinci başkanı Brant Houston ise “küresel bir öykü, yerel bir öyküdür ya da bunun tersi de olabilir; bu nedenle sınırlar arasında gözlerinizi açık tutun” demekte ve IRE’nin veri tabanları, genişletilmiş web siteleri ve ülke çapında gerçekleştirilecek çalıştaylar yoluyla yerel haberlere uluslararası arkaplan oluşturmaya yönelik çabalarından söz etmektedir (Aktaran:Kirtz,1999:22). Yine Rochester Press-Bulletin’in editörü Doug McGill’e göre, yerel gelişmeleri küresel etkileşimleri içinde veren küyerel habercilik bir politika değil, bir bakış açıdır. Dış olayları uluslararası bir perspektiften değil, kozmopolit bir perspektiften vermeyi gerektirir (Aktaran: Carlsson,2004).

Haber profesyonellerinin ekonomik/teknolojik determinist ya da apolitik bakış açılarıyla oluşturdukları ve mesleki uygulamalarda etkin kılmaya çalıştıkları küresel-yerel bağlantısına dayalı süreçler, farklı kavramlaştırma düzeyleri çerçevesinde bazı yazarlar tarafından da dile getirilmiştir. Bu kapsamda belirtilmesi gereken önemli yaklaşımlardan ilki, Robertson tarafından geliştirilmiştir. Küreselin kendi bütünselliği içinde bir dünyaya işaret ettiğini ve bu bütünselliğin de yereli dışlamayan bir bütünsellik olduğunu vurgulayan Robertson, küreselleşmenin merkezi dinamiğinin evrenselin tikelleşmesi, tikelin de evrenselleşmesi olduğunu ileri sürmüştür (1993:177-178). Bu bağlamda ele alınabilecek diğer bir yaklaşım ise, Gurevitch ve arkadaşları tarafından “yerileşme” (domestication) kavramı merkezinde geliştirilmiştir. Birçok Avrupa ülkesinde haber üretimi ve izleyici alımlamasına ilişkin olarak gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde temellendirdikleri araştırmalarında Gurevitch ve arkadaşları, yerileşmeyi medyanın uzaklarda gerçekleşen olayları kendi toplumunun kültür ve ideolojisine uygun hale getirmesi olarak tanımlamışlardır. Böylece, yerileşme, aynı ulusal kültür içinde yer alan haber üreticileriyle izleyicilerin uluslararası haberleri benzer bir biçimde algılamalarını sağlama yönünde harcanan çabaların bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Aktaran: Riegert,2001).

Yerileşme kavramı Gurevitch ve arkadaşlarının çalışmasında küreselleşmeyle karşıtlık içinde verilirken, Clausen bu kavramı küreselleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Clausen’e göre, bir yandan teknolojik gelişme ve haberlerin uluslararası haber ajansları tarafından yayılması evrensel kavramlarla politikaların çoğalmasını ve birbirinin içine nüfuz etmesini sağlarken, diğer yandan tanıdık öğelerin belirginleştirilmesi anlamında tikelleştirme süreçleri uluslararası enformasyonun dolaylandırılmasında giderek daha fazla yoğunluk kazanmaktadır. Clausen, genel tikelleşme sürecinin bütüncül bir parçası olarak gördüğü uluslararası haberlerin yerleştirilmesi sürecinde uygulanan yöntemleri karşılaştırmalı olarak incelediği Japonya ve Danimarka yayıncılık sistemleri özelinde şöyle sıralamaktadır: haber programlarına görüntülerin makro yapısını desteklemek üzere bildik simgeler dahil etme, haber sunumlarında yer alan aktörlerin estetik dışavurumlarını ve koreografilerini düzenleme, haber yayılım formatlarını biçimlendirme, zaman ve mekanda yakınlık ve anımsalılık duygusu uyandırma, görüntüleri medya kuruluşlarının kendi kameraları ile çerçeveleme, aktörleri ve temaları ulusal tanıdıklık ve kültürel benzerlik duygusuna göre seçme (2004:30-36).

Buraya kadar ele alınan görüşler, uluslararası haberi yönlendirenlerin izleyicilerin ilgisini çekmek üzere gerçekleştirmeleri gereken hususları toplumsal ve kültürel bir çerçeve içinde değerlendirmektedir. Bu görüşler, uluslararası haberin yeniden yapılandırılması sürecinin üzerinde temellendiği yerel bağlamda ortaya çıkabilecek yoğun aidiyet duygularının, kimlik arayışlarının ve ayrıştırıcı eğilimlerin oluşturabileceği ters etkilerin minimize edildiği “steril” bir ortamı varsaymaktadır. Oysa ki, ulusal bağlam, yerelliğin içinde yer alan güçlü bir etmen olarak varlığını her zaman hissettirir. Öte tarafta, haber medyası da bir yandan yerel kültürlerin giderek artan küreselleşmesini örneklendirirken, bir yandan da gelecekte ulusal birlik ve kolektif kimlik duygusunun destekleyicisi olarak işlev görür. Uluslararası haberler günlük olarak “bizim” hangi olay ve sorunlar üzerinde durmamız gerektiğine, hangi tehditlere açık olduğumuza, hangi felaketlere yardım sağlayacağımıza, hangi insani krizlerle ilgilenmemiz gerektiğine ya da hangi zirve toplantılarının “bizi” etkileyeceğine dair anlatılar sağlar. Bu yolla oluşturulan özdeşleşme kalıplarının yine uluslararası haber akışının bizzat kendisinden kaynaklanabilecek olumsuz etkilerden korunması büyük bir önem taşır. Ito’ya göre:

...yabancı ülkelerden kaynaklanan aşırı enformasyon ve kültürel ürün akışı kültürel kimliği tehlikeye düşürebilir. Her birey gibi her ulusun da çelişkili arzuları vardır. Uluslar başkalarından birşeyler öğrenmek ve onları taklit etmek isterken, aynı zamanda başkalarından farklı olmak da isterler. Tıpkı her bireyin kendi bireyselliğini oluşturmak ve sürdürmek istemesi gibi, her ulus da kültürel kimliğini oluşturmak ve sürdürmek ister. Böylece kültürel kimlik duygusu genellikle devamlılık ve onur duygusunu kapsar. O nedenle hiçbir ulus yabancı kültürlerin ve enformasyonunun içe akışına kendiliğinden karşı çıkmasa da, onu belirli bir ölçüde tutmak ya da denetimi altında bulundurmak isteyecektir. (1990:441)

Bu noktada, ulusların dış kaynaklı enformasyonu belirli sınırlar içinde tutma çabaları uluslararası haber içeriğinin yerleştirilmesi sürecinin farklı bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüz koşullarında bunun makul bir noktada tutulabilmesi oldukça güç görünmektedir. Zira, süreç içinde belirginlik kazanan genel bir eğilim uyarınca, uluslararası haber içeriğinin ulusal nitelikteki farklı görüş açılarını giderek daha az yansıttığını ve ulus oluşturma sürecine giderek daha az katkıda bulunduğunu iddia edebilmek mümkündür (Boyd-Barrett,2000; Giffard,2000). Bu durum karşısında ulus-devlet sistemleri ulusal/sembolik kişiliği korumak adına giderek daha tepkisel hale gelmektedir. Uluslar düzeyinde etnosentrisizm yoğunlaşmakta; dünya olaylarını kapsama sürecine ilişkin medya davranışını belirlemede ulusal ortamların önemi artmaktadır (Tai,2000:351).

Ulus-devletlerin tepkileri, ağırlıklı olarak dış kaynaklı enformasyonu biçimlendirmeye yönelmekte ve uluslararası haberleri “yerelleştirme” süreci daha çok bu tür haberlerin denetlenmesiyle sonuçlanmaktadır. Örneğin, Orta Doğu ülkelerinde hükümet yetkilileri dışarıdan gelen yabancı değerlerin siyaset ve dine dair barındırdıkları potansiyel tehditten ciddi bir rahatsızlık duymaktadır. Son yıllarda buna bir de savaş ortamının getirdiği ulusal güvenlik sorunları eklenmiştir. Sonuç olarak, Suudi Arabistan ve İran’da uydu antenleri yasaklanırken, Ürdün ve Katar devlete uygun görmediği programları süzme gücü veren çoklunokta dağıtım sistemine (MMDS) geçmiştir. Mısır ise, 2000 yılından itibaren yö-rüngeye soktuğu kendine ait bir uydu ve işler duruma getirdiği bir dizi analog ve dijital uydu kanalı aracılığıyla güçlü bir devlet tekeli oluşturarak yabancı programlara karşı elini güçlendirmiştir (Sreberny,2001:108-109). Öte yandan, Çin’de ülkeye yabancı ajanslar yoluyla giren denetimsiz ekonomik enformasyonun giderek artan miktarından endişelenen hükümet, 1996 yılında ulusal haber ajansı Xinhua’yı bir tür köprütutucu konumuna getirmiştir. Enformasyonu yayma karşılığında Xinhua servis ücretleri toplamış; fakat aynı zamanda ulusal çıkarları tehlikeye düşüren her türden enformasyonu da sansürlemiştir. Buna karşılık 2000 yılından beri bu gibi uygulamalara bir çözüm olarak, internet, Çin’deki akademisyenler, uluslararası ekonomik topluluk ve gazeteciler için hakim bir enformasyon sağlayıcısı konumuna erişmiştir.

Uluslararası haberin yerelleşmesine ilişkin olarak söz edilmesi gereken son bir husus da, bu süreçte haber profesyonellerince temaların, değerlerin ve inançların farklı düzeylerde de olsa biçimlendirilebilmesine karşılık, izleyicilerin bilişsel, duygusal, estetik ve etik açıdan iletinin içeriğini yorumlamadaki bağımsız iradesine, yeteneğine ve inisiyatifine güvenen yaklaşımların “medya okuryazarlığı” adı altında giderek güçlenmekte olduğudur. Bu yönde medya okuryazarlığı iletişim kaynakları ve teknolojileri, kullanılan kodlar, oluşturulan iletiler ile bu iletilerin seçimi, yorumu ve etkisini anlamaya ve böylece bunlar üzerinde denetim kurmaya aracı olan bir süreç olarak belirginlik kazanmaktadır (Pot-

ter,1998;Baran,2002). Son yıllarda yoğunluk kazanan demokratik iletişim hareketlerinin bütünü içinde etkili olmaya başlayan küresel medya okuryazarlığı hareketi ise, medyanın merkezileşmesine ilişkin tepkileri “kültürel kirlenme”ye son verme hedefine yönelik olarak kanalize etmekte ve buna bağlı olarak bir dizi kamusal sorumluluğu yaşama geçirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda kamuyu oluşturan izleyiciler yararına işlev görmek üzere oluşturulan mevcut düzenleyici kuruluşların, küresel iletişim endüstrisinin etkileri ana akım medyaya değin uzanan işleyiş düzenini dikkatle izlemeleri gereğine güçlü bir vurgu yapılmaktadır (Dyson,1998:461-465).

İzleyicilerin medya iletileri üzerinde daha fazla denetim kurabilmelerine yönelik kamusal sorumluluklar, ayrıca, uluslararası çatışmaların çözümlenmesinde medyaya yeni görevler yükleyen barış gazeteciliğinin de ana eksenini oluşturmaktadır. Barış gazeteciliği çerçevesinde haber bir süreç olarak tanımlanmakta ve bu özelliğiyle her zaman somut olaylar tarafından kapsandığı ve gerçek seçimlerin de bu kapsamın etiğine ilişkin olduğu dile getirilmektedir. Diğer yandan, somut olayların haber aracılığıyla aktarımına ilişkin olarak da diyalog, uzlaşma ve çok-yönlülük gibi kavramlar ek bir önem kazanmaktadır (Lynch, 2002a:32). Gerçeğin izlenmesinde sorumluluk nosyonunun belirginlik kazandığı bu yaklaşım uyarınca, uluslararası gelişmelerin haberleştirilmesinde “ötekileştirme”nin ortadan kaldırılması, neden-sonuç ilişkisinin ön plana çıkarılması ve çeşitliliğin yansıtılmasında dengenin gözetilmesi gibi hususlar vurgulanmaktadır. Böylece, dış gelişmeleri yoğun bir yerel yanlılık içinde raporlaştırmak yerine, empatiye dayalı bir karşılıklılık içinde ele almak olası hale gelmektedir.

Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki, uluslararası habercilikte yer yer katı bir biçimde benimsenen özsavunmacı yaklaşımlar karşısında kültürlerarası anlayışın gerçekleştirilmesi seçeneğini öne çıkaran demokratik iletişim hareketlerini destekleyecek güçlü bir alternatif medya sistemi oluşturulabilmiş değildir. Ayrıca bu hareketler, genel olarak değerlendirildiklerinde, oldukça birey-merkezli kalmaktadır. Oysa ki, gazeteciler yalıtılmış bir profesyonellik düzleminde değil, kurumsal, ulusal ve uluslararası rejimler düzleminde etkinlik göstermektedir. Öte yandan, tekeli oluşumlar da özellikle barış gazeteciliğinin uluslararası habercilik açısından hedeflediği özgürlük, denge ve farklılaşmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim, uluslararası medya tekelleri yalnızca ticarî çıkar peşinde koşmamakta; “öteki” imgesinin biçimlendirilmesine kadar uzanan geniş bir aralık içinde kimlik inşasına da yönelmektedir. Koşullar gerektirdiğinde, küresel düzenle güçlü bir çıkar birliği içinde bulunan hükümetlerle de ortak hareket edebilen bu gibi kuruluşlar, böylece, mevcut farklılıkları derinleştirerek uluslararası gerilimleri yoğunlaştırmaktadır (Tehranian,2002:58). Küresel sistemin koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, uluslararası haberciliğin dünya toplumları arasındaki anlayışı gerçekleştirmeye yönelik temel işlevinin, bu genel çerçevede oluşturulacak radikal dönüşümlerin başarısına önemli ölçüde bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

5. SONUÇ

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası haberin seçimi, yapılandırılması ve vurgulanması amacına yönelik yeni oluşturucu çerçeveler geliştirme arayışları ağırlıklı olarak haber içeriğinin politizasyonu ile depolitizasyonunun kesişme noktasında biçimlenmiştir ve tam da bu noktada ortaya çıkan gerilimin neden olduğu bir takım belirsizliklerle kuşatılmış durumdadır. O nedenle, getirdiği yeni açılımlar ile giderek karmaşıklaşan uluslararası gelişmelere

geniş bir tanım aralığında ışık tutan, kapsayıcı bir yaklaşımın ortaya çıktığını söyleyebilmek oldukça güçtür. Genel eğilim, varolan Batılı haber tanımlarının oluşturduğu birincil çerçeveyi bazı ikincil yöntemlerle işleyerek uluslararası haberi her koşul altında kolayca denetlenebilecek esnek değişkenler üzerine oturtma yönünde gelişmiştir. Daha çok depolitizasyon uygulamalarına dayalı olarak gerçekleştirilen bu süreç eğlence, suç, cinsellik ve skandalları konu alan haberlere dayalı sansasyonizm, ekonomik gelişmeleri raporlaştırmaya dayalı determinizm, yabancı görüş açılarına sınırlayan popülizm ve küresel-yerel etkileşiminin getirebileceği fırsatlar üzerine odaklanan pragmatizm ile kuşatılmış durumdadır.

Batılı ülkelerde, özellikle de ABD’de, dış haberlerin sayıca azaltılması ve içeriklerinin geniş bir spektrum içinde yerleştirilmesi biçiminde formüle edilen ve diğer bazı ülkelere de yer yer benimsenen hakim medya politikalarının kalkış noktalarının toplumun ilgi ve beklentilerine göre belirlendiği haber profesyonelleri tarafından sıklıkla dile getirilen bir husustur. Ancak, sorun, medya tarafından yıllarca aşırı tüketim, suç, cinsellik ve şiddet gibi olumsuzluklara maruz bırakılan izleyici kitlesinde birikimsel olarak ortaya çıkan yoğun yığınlık ve ilgisizlikle açıklanamayacak kadar karmaşıktır. Uygulanan politikalar ulusal sınırlar içinde ortaya çıkan dönemsel gelişmelerden çok, uluslararası konjonktürün uzun vadeli, somut gereklilikleri üzerinde temellendirilmektedir. Bu bağlamda, haber profesyonellerinin kayıtsız bir kamuoyu oluşturmaya yönelik zımni bir oydaşma çerçevesinde biçimlenen dış politika gerekleriyle dolaylı yollardan bütünleşmekte oldukları ileri sürülebilir.

Esnek, fakat aynı oranda da güdümlü bir yapılanma merkezinde dünyanın belirli bölgelelerine ilişkin haberler “nesnel” bir yaklaşımla adeta geçiştirilirken, diğer bazı bölgelere ilişkin haberler provakatif içeriğiyle kitlesel radikalizmi harekete geçirmektedir. Nitekim, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra komünizmin yerini alan yeni düşman “İslami köktencilik”, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte giderek güçlenen bir politizasyon sürecinin de tetikleyicisi olmuştur. Bu yönde, Batı medyası, İslamiyet karşıtlığı temelinde güçlü bir kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır. Buna karşılık, Arap medyası da bir yandan Batı karşıtı bölgesel başkaldırıyı çok boyutlu olarak güçlendirirken, diğer yandan küresel ölçekte etkinlik gösteren savaş karşıtı hareketin başlattığı ivmeyi canlı tutmak için çaba harcamaktadır. Dünyanın kültürel haritasını yeniden biçimlendirmeye yönelik bu anlam mücadelesi, aynı zamanda uluslararası haberciliğin yeni koordinatlarını belirleyen oluşumlardan biri olarak, daha uzun bir süre etkisini sürdüreceğe benzemektedir.

Öte yandan, küreselleşmenin yıkıcı yönleriyle çok daha dolaylı yollardan temas eden coğrafi bölgelerde yer alan ülke medyalarının uyguladığı uluslararası haber çerçeveleri genel eğilime uygun tarzda yoğun bir “depolitizasyon politikası”na maruz bırakılmaktadır. Yeni Uluslararası Enformasyon ve İletişim Düzeni tartışması çerçevesinde oluşturulan argümanların ortak belirleyiciliğinden yoksun kalan bu ülkelerden çoğu, Soğuk Savaş sonrası dönemde siyasal bütünleşme, ekonomik kalkınma ve teknolojik gelişme hedeflerini de başarı ile gerçekleştiremedikleri için haberde dışa bağımlılık sorunu yoğunlaşarak devam etmektedir. İçine itildikleri çözümsüzlük düzeyi uluslararası kuruluşların dayatmacılığı ile birleşince, bu ülkeler kaçınılmaz olarak Batılı haber tanımları ve uygulamalarıyla bütünleşmek zorunda kalmaktadır. Aksine, küresel düzen içinde belirli bir yer edinen yeni sanayileşen ülkeler açısından bu bütünleşme, daha çok, bilinçli bir tercih sonucunda gerçekleşmektedir. Ancak nedenler farklı olsa da sonuç değişmemekte; “Üçüncü Dünya”nın somut koşulları altında biçimlenen özgün bir tür olarak gelişme gazeteciliği ağır bir kan kaybına uğramaktadır. Böylece, uluslararası gelişmelere yönelik yerel duyarlılıklar güçsüzleşmekte; edilgen bakış açıları haber profesyonelleri üzerinde giderek daha fazla etkili olmakta-

dır. Buna karşılık, devletlerin sınırlarötesi haber akışına karşı daha tepkisel bir hale geldiklerini ve ulusal/kültürel kimliği koruma iddiasıyla enformasyon denetimine süreç içinde daha fazla başvurduklarını da belirtmek gerekir.

Anlatılanlar ışığında medya sistemlerinin, küresel çıkarılara dayalı bir seçicilik ekseninde de olsa, merkezileştiğini ve homojenleştiğini söylemek mümkündür. Bununla doğru orantılı olarak, uluslararası haber de daha dar, daha standart ve bir o kadar da yanlı tanımlar içine hapsolmakta ve bu yönde güçlü bir toplumsal denetim mekanizmasına dönüşmektedir. Nitekim, iç gelişmeleri önemli ölçüde belirleyen dış gelişmeler konusunda yeterince bilgilendirilmeyen bireyler, uygulanan ulusal politikaları da derinliğine ve doğru olarak değerlendirememekte; araştıran, eleştiren ve yeri geldiğinde hesap soran güçlü bir toplumsal radikalizimin yokluğunda ise uluslararası politikalar geniş bir hareket serbestine kavuşmaktadır. “Nesnel” ve giderek yüzeysel haber tanımları böylece siyasal bakış açıları, ideolojik yönelimler ve eleştirel yaklaşım tarzlarının güçsüzlüğünde ortalama bireyleri hem ulusal, hem de uluslararası gelişmelerin edilgen izleyicileri durumuna geriletmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel radikalizimin giderek güçlenmesine rağmen, ulus devlet sınırları içinde varlık gösteren farklı kamuoylarının içine düşürüldüğü görece edilgenlik durumu, yükselişe geçen militarizm de dahil olmak üzere günümüzün birçok olumsuzluğunu güçlendirebilir. Ana akım medya çerçevesinde gerçekleştirilen uluslararası habercilik de tam bu yönde, dünyadaki mevcut gelişmeleri bilinçli bir biçimde perdeleyerek varolan haksızlık ve eşitsizliklerin meşrulaştırılmasına dolaylı yollardan hizmet etmektedir. Buna karşılık, küresel ölçekli ağır sorunların varlığında uluslararası haberciliğin ters yönde bir işlev yüklenmesi, başka bir anlatımla, insanları sıradan konularla çevrili dar yaşam alanlarından çıkarıp dünya gündeminin daha genel, fakat bir o kadar da önemli sorunlarıyla buluşturması ciddi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan medya kuruluşlarının yerel, ulusal ve küresel düzlemde çoğullaşması, alternatif yaklaşımların geliştirilmesi bağlamında yaşamsal bir önem taşımaktadır. Ayrıca, güçlü bir uluslararası kurumsallaşma sürecinin de etkin kılınması gerekmektedir. İletişim teknolojilerinin çeşitlenmesi ve sosyo-politik inisiyatiflerin güçlenmesiyle süreç içinde biçimlenebilecek gelişebilecek çoğul bir yapı ve sağlam bir kurumsal temel üzerinde, varolan eleştirel açımları da destekleyerek dünyanın büyük çoğunluğunun uzun vadeli gerçek çıkarlarıyla örtüşen bir dünya düzeninin inşasına yönelik popüler rıza üretimine katkı sağlamak, uluslararası haberciliğin etik önceliklerinden biri olarak ivedilikle ele alınmayı beklemektedir.

KAYNAKÇA

Baran, S. J. (2002). *Introduction to Mass Communication: Media Literacy and Culture.* McGraw Hill: New York.

Borden, S. L. (2005). Communitarian journalism and flag displays after September 11: an ethical critique. *Journal of Communication Inquiry* 29(1), 30-46.

Boyd - Barrett, O. (2000). “Constructing the Global, Constructing the Local: News Agencies Re-Present the World”. *The Global Dynamics of News: Studies in International News Coverage and News Agenda*, der.: A. Malek ve A. P. Kavoori. Ablex: Stamford, CT., 299-321.

- Carlsson, A. (2004).** *Enter the Era of Glocalization (online)* Media DAY 2004 (erişim tarihi: 24 Aralık 2004) (<http://jolo.jmk.su.se/students/global04/mediaday/glocal/glocaljour.htm>)
- Chang, T. K, Lau, T. ve Xiaoming H. (2000).** From the United States with news and more: international flow, television coverage and the world system. *Gazette* 62 (6), 505-522.
- Charles J., Shore, L. ve Todd, R. (1979).** The New York Times coverage of equatorial and lower Africa. *Journal of Communication* 29(2), 148-155.
- Clausen, L. (2004).** Localizing the global: “domestication” processes in international news production. *Media, Culture and Society* 26(1), 25-44.
- Curran, J. (1992).** “Mass Media and Democracy: A Reappraisal”. *Mass Media and Society*, der.: J. Curran ve M. Gurevitch. Edward Arnold: London, 82-117.
- Downie, L. (2003).** *News About the News*. Vintage Anchor Publishing: Westminster, MD.
- Dyson, R. A. (1998).** Media literacy: who needs it and what does it mean?. *Gazette* 60(2), 155-166.
- El-Nawawy, M. ve Iskandar, A. (2002).** *Al-Jazeera: How the Free Arab News Network Scooped the World and Changed the Middle East*. Westview: Cambridge, MA.
- Falkenheim, J. C. (2000).** Asymmetries reconfigured: South American television flows in the 1990s. *Canadian Journal of Communication* 25, 285-306.
- Gerard, R. (2000).** *Transition and Economics: Politics, Markets and Firms*. MIT Press: Cambridge, MA.
- Giffard, A. C. (2000).** “International Agencies and Global Issues: The Decline of the Cold War News Frame”. *The Global Dynamics of News: Studies in International News Coverage and News Agenda*, der.: A. Malek ve A. P. Kavoori. Ablex: Stamford, C.T., 389-411.
- Gills, B., Rocamora, J. ve Wilson, R. (1994).** “Düşük Yoğunluklu Demokrasi”. *Düşük Yoğunluklu Demokrasi*, der.: S. Amin ve A. G. Frank, çev.: A. Fethi, Alan Yayıncılık: İstanbul, 9-46.
- Ginneken, van J. (1998).** *Understanding Global News*. Sage: London.

- Ha, Y. C., Kim, T. (2003).** Lessons from the Asian economic crisis: a view from South Korea. *Cambridge Review of International Affairs* 16 (1),
- Hargrove, T. ve Stempel III, G. H. (2002).** Exploring reader interest in international news. *Newspaper Research Journal* 23(4), 46-51.
- Hess, S. (1996).** Media mavens. *Society* 33(3), 70-77.
- Hoge, J. F. Jr. (1997).** Foreign news : who gives a damn?. *Columbia Journalism Review* 36(4), 48-52.
- Ito, Y. (1990).** Mass communication theories from a Japanese perspective. *Media , Culture and Society* 12, 423-464.
- Kariel, H. G. ve Rosenvall, L. A. (1983).** Cultural affinity displayed in Canadian daily newspapers. *Journalism Quarterly* 60, 431-436.
- Karim, H. K. (2000).** *Islamic Peril: Media and Global Violence*. Black Rose Books: New York.
- Keeble, R. (2001).** *Ethics for Journalists*. Routledge: London.
- Kim, K. ve Barnett G. A. (1996).** The determinants of international news flow: a network analysis. *Communication Research* 23(3), 323-352.
- Kirtz, B. (1999).** Global means local. *The Quill* 87(2), 22-24.
- Lambert, R. (2001).** "Business News and International Reporting". *Global News: Perspectives on the Information Age*, der.: T. Silvia. Iowa State University Press: Ames, 147-152.
- Lynch, J. (2002a).** Impunity in journalism. *Media Development* 2, 30-32.
- Lynch, J. (2002b).** *Reporting the World*. Conflict and Peace Forums: Taplow Court, Taplow, Berkshire.
- Mehra, A. (1986).** *Free Flow of Information: A New Paradigm*. Greenwood Press: Westport, Conneticut.
- Meyer, W. H. (1988).** *Transnational Media and Third World Development: The Structure and Impact of Imperialism*. Greenwood Press: Westport, Conneticut.

- Moisy, C. (1996).** The Foreign News Flow in the Information Age (Online) Discussion Paper Series D-23, Joan Shorenstein Center, Harvard University, John F. Kennedy School of Government (erişim tarihi:13 Aralık 2004) (http://www.ksg.harvard.edu/presspol/research_publications/papers/discussion_papers/D-23.pdf)
- Njubi, F. (2001).** New media old struggles: pan-Africanism, anti-racism and information technology. *Critical Arts Journal* 15 (1-2), 117-134.
- Paterson, C. (2000).** International news in the twenty-first century. *Intermedia* 28(4), 16-17.
- Potter, W. J. (1998).** *Media Literacy*. Sage: Thousand Oaks.
- Riegert, K. (2001).** *Good Europeans?: Euro-themes in Swedish, Danish and British tv news during a typical week (online)* 15th Nordic Conference for Media and Communication, Reykjavik, Iceland, August 2001 (erişim tarihi: 20 Aralık 2004) (<http://www.nordicom.gu.se/nordicconference/iceland/papers/ten/Kriegert.pdf>)
- Riffe, D., Aust C.F., Jones, T. C., Shoemaker B., Sundar S. (1994).** The shrinking foreign newshole of the New York Times. *Newspaper Research Journal* 15(3), 74-88.
- Robertson, R. (1993).** *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Sage: London.
- Seaton, E. L. (1999).** Take a fresh look at international news: local ties. *The American Editor* 74(2), 1-2.
- Shaw, D. (2001).** Foreign News Shrinks in Era of Globalization (online) *Los Angeles Times*, 27th/September/2001 (erişim tarihi: 3 Ocak 2005) (<http://www.commondreams.org/headlines01/0927-03.htm>)
- Shuster A. (2001).** “Global News, Changing Views: Economy, Fall of Communism Shift Media Priorities”. *Global News: Perspectives on the Information Age*, der.: T. Silvia. Iowa State University Press: Ames, 141-145.
- Sreberny, A. (2001).** Mediated culture in the Middle East: diffusion, democracy, difficulties. *Gazette* 63 (2-3), 101-119.
- Sreberny-Mohammedi, A. (1991).** “The Global and the Local in International Communications”. *Mass Media and Society*, der.: J. Curran ve M. Gurevitch. Edward Arnold: London, 118-138.

- Stevenson, R. L. (1994).** *Global Communication in the Twenty-First Century*. Longman: New York.
- Tai, Z. (2000).** Media of the world and world of the media: a cross-national study of the rankings of the “Top 10 World Events” from 1988 to 1998. *Gazette* 62(5), 331-353.
- Tehraniyan, M. (2002).** Peace journalism: negotiating global media ethics. *Harvard International of Press/ Politics* 7(2), 58-83.
- Wong, K. (2004).** Asian based development journalism and political elections: press coverage of the 1999 general elections in Malaysia. *Gazette* 66(1), 25-40.
- Wu, H. D. (1998).** Investigating the determinants of international news flow : a meta – analysis. *Gazette* 60(6), 493-512.
- Wu, H. D. (2003).** Homogeneity around the world?: comparing the systemic determinants of international news flow between developed and developing countries. *Gazette* 65(1), 9-24.